CYNULLIAD - CYFYNGEDIG

Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Pwyllgor Materion Allanol a Deddfwriaeth Ychwanegol

Crynodeb Grwpiau Ffocws
Newidiadau i ryddid i symud ar ôl Brexit – y goblygiadau i Gymru

Hydref 2019

Y cefndir

Mae'r adroddiad hwn yn crynhoi canfyddiadau yn deillio o grwpiau ffocws a gynhaliwyd fel rhan o waith y Pwyllgor Materion Allanol a Deddfwriaeth Ychwanegol ar y newidiadau i ryddid i symud ar ôl Brexit. Cynhaliwyd y grwpiau ffocws yng Nghaerdydd ar 30 Medi 2019 ac roeddent yn cynnwys dinasyddion yr UE[1] a fydd yn cael eu heffeithio'n uniongyrchol gan newidiadau posibl i reolau rhyddid i symud ar ôl Brexit, ac unigolion sy'n gweithio i sefydliadau ac elusennau sy'n eu cynrychioli.

Trefnwyd y sesiwn gan dîm Ymgysylltu â Dinasyddion y Cynulliad trwy sefydliadau partner, a thrwy randdeiliaid a oedd wedi ymgysylltu â thrafodaethau'r fforwm ar-lein ar y platfform Loomio dros yr haf.

[1] Dalier sylw: mae unrhyw gyfeiriad at ddinasyddion yr UE yn y ddogfen hon yn golygu dinasyddion o wledydd eraill yr Undeb Ewropeaidd ac Ardal Economaidd Ewropeaidd sy'n byw yng Nghymru a'r DU.

Yn bresennol ac yn hwyluso'r grwpiau ffocws roedd David Rees a Mandy Jones; Alun Davies a Delyth Jewell.

1. Crynodeb o'r canfyddiadau

1. 1. Cynllun Setliad yr UE

Cyffredinol

1. Cafwyd tystiolaethau personol grymus ac emosiynol ynghylch Cynllun Setliad yr UE yn ystod sesiynau'r grwpiau ffocws.

2. Soniodd llawer o gyfranogwyr eu bod yn teimlo nad oedd croeso iddynt bellach yn y DU yn dilyn refferendwm yr UE, a bod y polisi a ddilynwyd gan Lywodraeth y DU ers y refferendwm wedi gwaethygu hyn.

3. Nododd nifer o gyfranogwyr fod rhywfaint o'r rhethreg ynghylch mudo o'r UE wedi caledu a bod hyn wedi cael effaith ar eu lles emosiynol nhw, a lles ffrindiau a/neu aelodau o'r teulu.

4. Pwysleisiodd un cyfranogwr nad proses weinyddol yn unig mo hyn, a'i bod yn bwysig cofio bod y broses yn effeithio ar fywydau pobl go iawn. Aeth y cyfranogwr ymlaen i ddweud: "Mae'r weithred o orfod gwneud cais am statws sy'n lleihau hawliau rhywun yn teimlo'n israddol. Does ryfedd nad oes ciwiau i wneud y ceisiadau".

5. Nododd bron pob cyfranogwr y lefel isel o gofrestru ar gyfer Cynllun Setliad yr UE yng Nghymru. Gan gyfeirio at yr effaith yr oedd y Cynllun yn ei chael ar bobl ar lawr gwlad, nododd un cyfranogwr fod "polisïau'n cael eu drafftio ar gyfer senarios delfrydol, ond nid yw bywydau'n ddelfrydol".

Cymorth Llywodraeth Cymru

6. Nododd y rhai sy'n gweithio i'r trydydd sector fod lefel y gefnogaeth gan Lywodraeth Cymru, o ran cefnogaeth ariannol a'r gwaith cydlynu sy'n cael ei ddarparu gan swyddogion, yn uchel.

7. Roedd rhai cyfranogwyr yn y grwpiau ffocws wedi llwyddo i gael cyllid gan Lywodraeth Cymru trwy Gronfa Drosglwyddo'r UE, ac roedd eraill wedi cynnig am arian yn uniongyrchol gan y Swyddfa Gartref.

8. Roedd ystod o wahanol grwpiau yn cael eu cefnogi gan yr elusennau oedd yn bresennol, gan gynnwys grwpiau agored i niwed megis pobl â llesiant

meddyliol gwael, pobl sydd wedi'u heithrio yn ddigidol, pobl sy'n cael trafferth gyda rhwystrau iaith, a chymunedau anoddach eu cyrraedd fel y gymuned Roma yng Nghymru.

9. Nododd y rhan fwyaf o gyfranogwyr sy'n cynrychioli'r trydydd sector, er bod eu gwaith yn aml yn cael ei dargedu at adrannau penodol neu feysydd angen, eu bod mewn gwirionedd yn darparu cymorth a chefnogaeth i holl ddinasyddion yr UE sy'n ceisio cymorth, neu yn eu cyfeirio at ble y gallant ddod o hyd i gymorth a chyngor.

Cyfathrebu a negeseuon

10. O ran cyfathrebu, teimlwyd bod nifer o negeseuon dryslyd ac, mewn rhai achosion, negeseuon gwrthgyferbyniol yn dod gan y llywodraeth, ac yn cylchredeg o amgylch y wlad yn gyffredinol.

11. Tynnodd un cyfranogwr sylw at y ffaith fod y negeseuon gwrthgyferbyniol hyn weithiau'n dod o'r llywodraeth ganolog, a gan Weinidog sy'n gwasanaethu yn Llywodraeth y DU. Tynnodd y rhain sylw at sylwadau diweddar gan yr Ysgrifennydd Cartref yn ymwneud â 'dim bargen' a dod â rhyddid i symud i ben ar unwaith.

12. Nodwyd, er bod Llywodraeth Cymru wedi gwella ei gwaith cyfathrebu yn ystod y misoedd diwethaf, nad oedd y gwaith hwn yn ddigonol. Yn arbennig, roedd y cyfranogwyr yn teimlo nad oedd y negeseuon yn cyrraedd unigolion a theuluoedd a oedd yn cael eu heffeithio ar lawr gwlad. Pwysleisiwyd yr angen am gynllun cyfathrebu a fyddai'n cynnwys negeseuon allweddol, ac y dylid ei ledaenu trwy'r gwasanaethau cyhoeddus e.e. byrddau iechyd lleol, ysgolion a llywodraeth leol.

13. Tynnodd rhai cyfranogwyr gymariaethau rhwng y negeseuon clir a diamwys o gefnogaeth a gyhoeddwyd gan Lywodraeth yr Alban i ddinasyddion yr UE yn yr Alban a'r canfyddiad bod y negeseuon sy'n dod o Lywodraeth Cymru yn fwy tawedog, ac nad oeddent, fel y gofyniad lleiaf, yn cyrraedd yr unigolion a'r cymunedau yr effeithir arnynt. Roedd llawer yn teimlo y dylai Llywodraeth Cymru geisio efelychu arweiniad Llywodraeth yr Alban yn y maes hwn, a chryfhau sut mae'n cyfleu ei negeseuon o gefnogaeth i ddinasyddion yr UE sy'n byw yng Nghymru.

Materion yn ymwneud â'r Cynllun

14. Tynnodd rhai cyfranogwyr sylw at anawsterau ymarferol yn ymwneud â gweithrediad y cynllun.

15. Un maes a oedd yn peri pryder oedd achosion pryd yr oedd aelodau o'r un teulu yn cael statws gwahanol, a bod hyn yn achosi cymhlethdodau a phryder o fewn aelwydydd.

16. Nododd llawer yr anawsterau yn ymwneud â natur ddigidol yn unig y cynllun. Nododd rhai o'r bobl a oedd yn gweithio gyda grwpiau agored i niwed, yn benodol, y gallai'r angen i'r unigolion hynny greu cyfeiriad e-bost er mwyn cofrestru ar gyfer y cynllun beri problemau mewn blynyddoedd i ddod. Dadleuwyd y gellid ystyried darparu dogfen ffisegol i gofrestreion.

17. O ran y gofyniad i sganio dogfennau, nodwyd mai dim ond un ganolfan sganio dogfennau sydd yng Nghymru gyfan (yng Nghaerffili) ac y gall y costau cysylltiedig fod yn uchel iawn.

18. Nododd un cyfranogwr fod cost apwyntiad i sganio dogfennau fel rhan o gais am breswyliad parhaol (sy'n wahanol i Gynllun Setliad yr UE) oddeutu £200. Dywedodd y cyfranogwr "eu bod yn ei gwneud yn anodd yn fwriadol i ddinasyddion yr UE".

19. Rhannodd cyfranogwyr eraill brofiadau lle bu'n rhaid i deuluoedd, y gallai eu plant fod wedi'u geni yn y DU, drefnu apwyntiadau mewn llysgenadaethau neu, mewn rhai achosion, deithio i wlad enedigol eu rhieni, er mwyn cael dogfennau (pasbortau yn bennaf) ar gyfer aelodau o'r teulu. Mae cost ariannol uchel i hyn, a chlywodd y grwpiau ffocws fod y rhestr aros ar gyfer apwyntiadau yn amrywio o sawl wythnos i hyd at chwe mis mewn rhai achosion.

20. Nododd eraill na ellir gwarantu'r hawliau sydd gan bob dinesydd ar hyn o bryd, yn sgil aelodaeth y DU o'r UE, ar ôl Brexit. Dadleuwyd bod angen i Senedd y DU ymgorffori'r hawliau hyn mewn deddfwriaeth sylfaenol.

Cyllid trydydd sector

21. Tynnodd nifer o gyfranogwyr sylw at y ffaith bod y trydydd sector, sydd ar hyn o bryd yn darparu cymorth a chefnogaeth i ddinasyddion yr UE sy'n byw yng Nghymru (gyda pheth arian ychwanegol yn dod oddi wrth Lywodraethau Cymru a'r DU) hefyd yn dibynnu ar gyllid yr UE. Nodwyd bod y sefyllfa yn y dyfodol o ran cyllid yr UE yn ansicr iawn, yn enwedig yng Nghymru, sy'n derbyn llawer iawn o gronfeydd cymdeithasol a chydlyniant yr UE.

22. Nodwyd mai ychydig iawn o sicrwydd sydd gan y trydydd sector ar hyn o bryd o ran cyllid y tu hwnt i 2020, a bod y materion a drafodir mewn perthynas â dinasyddion yr UE yn debygol o barhau ymhell i'r degawd nesaf.

1. 2. Polisi mewnfudo yn y dyfodol

23. Amlygodd rhai cyfranogwyr y niwed bosibl a wnaed i enw da rhyngwladol y DU ers y bleidlais Brexit, a dadleuwyd y gallai'r DU gael anawsterau i ddenu talent o dramor yn y dyfodol.

24. Gwnaeth nifer o gyfranogwyr yr achos dros roi'r hawl i ddinasyddion yr UE bleidleisio ym mhob etholiad yn y dyfodol. Nodwyd bod y Mesur Senedd ac Etholiadau (Cymru) sy'n cael ei ystyried ar hyn o bryd gan y Cynulliad yn debygol o gael ei ddiwygio er mwyn rhoi'r hawl i bob dinesydd o lefydd eraill yn Ewrop ac sy'n byw yng Nghymru bleidleisio mewn etholiadau datganoledig a lleol.

Trothwy cyflog

25. Dywedodd y rhan fwyaf o'r cyfranogwyr eu bod yn anghytuno â'r trothwy cyflog o £30,000 y flwyddyn a gynigiwyd gan Lywodraeth flaenorol y DU yn ei Phapur Gwyn ar ddyfodol y polisi mewnfudo.[2]

26. Nododd rhai cyfranogwyr y gallai'r sector iechyd a gofal cymdeithasol gael ei daro'n arbennig o galed gan drothwy cyflog o £30,000 y flwyddyn.

Dyfodol Mwy Disglair i Gymru

27. O ran papur polisi diweddaraf Llywodraeth Cymru, 'Dyfodol Mwy Disglair i Gymru'; codwyd pryderon ynghylch y posibilrwydd o gyflwyno rheolaethau mewnfudo ychwanegol. Yn benodol, mynegwyd pryderon ynghylch unrhyw symud tuag at gael gwared ar wladolion yr UE sy'n methu â sicrhau gwaith o fewn eu chwe mis cyntaf o breswylio. Nododd un cyfranogwr fod hyn yn ymddangos fel adlais o'r polisi "amgylchedd gelyniaethus".

Agweddau tuag at fewnfudo

28. Clywodd y ddau grŵp ffocws dystiolaeth anecdotaidd yn ymwneud ag enghreifftiau o rethreg gwrth-fewnfudwyr a bwlio, yn enwedig mewn ysgolion.

29. Disgrifiodd cyfranogwr arall y ffordd yr oeddent bellach yn teimlo bod arnynt ofn siarad yn eu hiaith frodorol ar y stryd.

[2] Ers cyhoeddi'r Papur Gwyn, mae'r Llywodraeth newydd o dan brifweinidogaeth Boris Johnson AS wedi gofyn i'r Pwyllgor Cynghori ar Ymfudo edrych eto ar y cynigion ar gyfer polisi mewnfudo yn y dyfodol. Mae'r adolygiad hwn yn dal i fynd rhagddo.

30. Rhannodd rhai cyfranogwyr dystiolaeth anecodtaidd o wrthod mynediad i bobl at wasanaethau, gan gynnwys gofal iechyd. Nodwyd nad yw rhai staff rheng flaen wedi'u hyfforddi ac nad oes ganddynt ddigon o wybodaeth o ran sut mae Brexit, a’r newidiadau i reolau rhyddid i symud, yn ymwneud â mynediad at wasanaethau.

31. Teimlai nifer o gyfranogwyr y gallai cyflogwyr chwarae mwy o ran wrth anfon negeseuon o gefnogaeth i wladolion yr UE o fewn eu gweithluoedd.